

Pietrzak-Pawłowska, Irena

O funkcjach historii techniki w naukach społecznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/1, 128-129

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nowsze. Historia myśli naukowej, jak i historia instytucji nauce służących, posiada nie małe znaczenie także dla badań i rozstrzygnięć współczesnych.

Wielostronnego poparcia oczekuje również, podobnie jak w innych krajach, rozwijająca się dopiero, ale zapowiadająca wiele ważkich ustaleń — historia techniki. Zajmuje ona miejsce osobne, którego nie można — aczkolwiek związki są liczne — identyfikować z historią kultury materialnej.

Nowe drogi jednej i drugiej dyscyplinie zapewnia od lat prawie dwudziestu Zakład Historii Nauki i Techniki PAN. Do jego walorów należy nie częste w tym stopniu rozwinięcie współpracy i zapewnienie opieki i pomocy wszystkim inicjatywom i poczynaniom w tych dziedzinach w całym kraju.

Irena Pietrzak-Pawłowska

O FUNKCJACH HISTORII TECHNIKI W NAUKACH SPOŁECZNYCH

W rozważaniach o integracji nauki w perspektywie najbliższych dziesięcioleci wydaje się konieczne niwelowanie istniejących podziałów wiedzy w kategoriach określonych dyscyplin. Zapoczątkowano już formowanie wielodyscyplinarnych ośrodków badawczych. Wśród nich doświadczenia osiągnięte w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN zasługują na szczególną uwagę.

Rola badań nad historią nauki i techniki polega przede wszystkim na kooperacji przedstawicieli nauk przyrodniczych, technicznych i humanistycznych, co oddziałuje na rozszerzenie pola obserwacji badanych zjawisk.

Przedmiot badań nad historią nauki i techniki obejmuje problemy integralnego rozwoju obydwóch dziedzin. Kierunki planowanych badań podporządkowane są koncepcji syntezy dziejów nauki w Polsce oraz — zarysu historii techniki w Polsce. Uwzględnia się następujące zakresy tematyczne:

1) problemy teoretyczne rozwoju nauk i techniki w aspekcie ich ewolucji powszechnej;

2) historia podstawowych koncepcji we wzajemnych relacjach nauk przyrodniczych, matematyczno-fizycznych, technicznych oraz humanistycznych; ich wkład do kultury ogólnonarodowej;

3) historia wdrażania osiągnięć nauki i techniki, ich funkcje w rozwoju gospodarczo-społecznym naszego kraju oraz przyczyny opóźnienia w stosunku do krajów wyżej rozwiniętych;

4) kształtowanie się nowoczesnych systemów nauki i techniki, ich organizacji oraz innych przesłanek stymulujących postęp rewolucji naukowo-technicznej w warunkach Polski Ludowej;

5) problemy kształcenia kadr naukowych i technicznych w przeszłości i współcześnie z perspektywą wzbogacania osiągnięć materialnych i kulturotwórczych.

Problemy opanowania rozległego pola badań nad historią techniki oraz jej oddziaływanie na transformację środowiska geograficzno-przyrodniczego i demograficznego skłaniają do współdziałania historyków gospodarki i techniki z ekonomistami, demografami, socjologami i przedstawicielami innych nauk społecznych. Podjęto już wspólne studia nad udziałem ziem polskich w europejskiej rewolucji techniczno-przemysłowej XIX w., nad rozwojem materialnej kultury technicznej, nad uczestnictwem społeczeństwa polskiego w nowoczesnej cywilizacji. Wymienione przykładowo zakresy tematyczne kojarzą się z węzłowymi problemami badawczymi nauk społecznych planu resortowego PAN. Ponadto — przez osiąganie generalnych rozwiązań na kolejnych etapach badań można je włączać do studiów porównawczych powszechno-dziejowych. Włączenie naszych problemów i osiągnięć badawczych w międzynarodowy obrót ułatwia ciągła współpraca z pokrewnymi zrzeszeniami zagranicznymi (w kontaktach dwustronnych) oraz działającymi pod auspicjami UNESCO. W dziedzinie badań nad historią techniki owocne okazały się dyskusje na kolokwiach ICOHTEC (International Cooperation in History of Technology Committee).

Programowanie dalszych wspólnych badań historyków techniki i humanistów może być wytyczane różnie. Bądź w sposób limitowany przez osiągnięcia aktualnie realizowanych zakresów tematycznych, bądź w sposób ukazujący perspektywy nowych wielostronnych studiów. Ta druga tendencja wydaje się bardziej płodna dla rozszerzenia pola obserwacji i dla uczestnictwa w międzynarodowych kontaktach na gruncie właściwej nam metodologii nauk społecznych.

Historycy polscy dysponują wielką szansą: kojarzenia walorów poznawczych nauk przyrodniczych i technicznych ze społeczną funkcją nauk humanistycznych. Funkcją — odpowiadającą pozytywnym zainteresowaniom współczesnego pokolenia cywilizacji przemysłowej.